

НЕ ДАЖЫЎ, НЕ ДАЛЮБІЎ...

Амаль праз два гады адбылася сустрэча ў вёсцы Ляхавічы з Еўдакіяй Арцёмаўнай – маці Сашы Аўгусціновіча, які загінуў у Афганістане. Усё тыя ж журботныя вочы, чорная хустка на сівеючых валасах, новыя маршчынкі на твары. Гора яшчэ нікога ніколі не ўпрыгожвала. Тым больш, калі гэта мацярынскае гора.

Зноў успамінаем пра Сашу, перачытваем яго пісьмы, поўныя любові да маці, сястры, родных мясцін. Яшчэ ў той, першы мой прыезд, Еўдакія Арцёмаўна расказала аб першым каханні сына, аб каханні, якое так трагічна абарвалася на чужой зямлі. Вось радкі з пісьма Сашы: «Матулечка, я самы шчаслівы. У мяне ёсць ты, ёсць любімая жонка, якая мяне вельмі любіць, як і я я».

– Калі Саша вучыўся ў дзесятым класе, – расказвае маці, – прыехалі да нас на ўборку дзяўчынкі з Мінскага педвучылішча. Тады ён і пазнаёміўся з Аксанкай, а потым і пакахалі адзін аднаго. Перапісваліся яны. Саша ж добра вучыўся, яму давалі накіраванне ў педінстытут. Але ён пасля заканчэння школы прасіў адпусціць яго вучыцца ў Мінск. Вядома: там Аксанка. Я ж разумела, што любіць яе, таму адпусціла. Паступіў Саша ў вучылішча, якое скончыў на «выдатна». Вядома, сустракаўся з дзяўчынкай. А калі вясной прыехаў дадому за дазволам жаніцца, я была здзіўлена. Раней ён неяк жартоўна гаварыў, што не будзе рана жаніцца. Але тут каханне перамагло. Ці магла я пярэчыць? Згулялі вяселле, а праз тыдзень празвалі Сашу ў армію. І пражылі яны разам толькі лічаныя дні...

Маці ўцірае слёзы, паказвае фотаздымак, дзе маладым уручаюць пасведчанне аб шлюбе. Абодвы такія прыгожыя, радасныя. Хто думаў, што гэты першы сямейны здымак будзе і апошнім? Хто думаў, што чорнае крыло бяды так хутка накрыве не толькі маці, сястру, братаў, родных і

знаёмых, але і маладую жонку? Калі загінуў Саша, некаторыя жанчыны гаварылі, што вінавата Аксана – не паехаў бы ён вучыцца ў Мінск, можа, прыйшлося б служыць яму ў іншым месцы?

– Не, не абвінавачваю яе, – гаворыць Е. А. Аўгусціновіч. – Ці каханне вінавата? Я хутчэй сябе вінавачу, што адпусціла яго вучыцца ў Мінск.

Ці можна самой маці вінаваціць сябе, што не ўсцерагла сына? Не, не вінавата гэтая жанчына. Не трэба ёй мучыць сябе. Трэба ёй усім мірам сказаць толькі: «Дзякуй, Еўдакія Арцёмаўна за сына, схіляем галаву перад тваёй мужнасцю».

Нашым 18-гадовым сынам выпаў цяжкі лёс выконваць інтэрнацыянальны абавязак, аказваць дапамогу суседняму народу ў нялёгка гады. Таму так мала прыйшлося пажыць хлопцам. Не паспелі яны як след свет пабачыць. Іх смерць так рана прымусіла не толькі бацькоў, але нявест і маладых жонак датыкнуцца да бяды. Як не ўспомніць словы: «Эх, вайна, што ты, паганая, нарабіла?».

– Пасля смерці Сашы да нас некалькі разоў прыязджала з Мінска Аксана з бацькамі, – успамінае Еўдакія Арцёмаўна. – Яна і на практыку папрасілася ў нашу школу. Праўда, некаторыя зноў гаварылі: чаму прымаю іх? Ці магла я адказваць, калі яны прыязджаюць на магілу да сына? Я і Аксанцы гаварыла: сустрэнеш добрага чалавека, выходзь замуж...

У народзе гавораць: час лечыць раны. Сустрэла і Аксанка хлопца. Ён чымсьці быў падобен на Сашу. І не трэба так строга асуждаць маладых удоў, што не захавалі вернасць загінуўшым мужам. Ім і так прыйшлося столькі слёз праліць, перажыць гора, якое так раптоўна звалілася на іх яшчэ не падужэлыя плечы. Ужо тры разы прыязджала Аксана з мужам на магілу Сашы.

– Я гавару Аксане, – уціраючы слёзы, працягвае Еўдакія Арцёмаўна, – можа, мужу нялюба, што ездзіш да нас? Яна адказвае: «Не, Андрэй не крыўдзіцца».

Як маці, я схіляюся перад Еўдакіяй Арцёмаўнай за тое, што яна ў сваім вялікім горы не страціла добрыя чалавечыя якасці, не стала на шлях непрыязні да былой нявесткі, калі тая выйшла замуж. (Хаця, будзем гаварыць прама, нялёгка гэтай жанчыне ў данай сітуацыі).

...У апошні час прыязджала Аксана з Андрэем у Ляхавічы зусім нядаўна – перад днём Памяці. Пакінула свайго двухмесячнага Сашу ў Мінску, прыехала да таго, каго пакахала ўпершыню, у гонар якога назвала свайго першынца. Дай бог, як кажуць у народзе, каб тэта маладая жанчына захавала памяць аб тым, каму не прыйшлося адзначыць сваё дзевятнаццацігоддзе, хто не дажыў, не далюбіў...

В. Самахвалава

На здымку: адзіны сямейны фотаздымак Аксаны і Аляксандра Аўгусціновіча